

Studiu de caz: Castelu, județul Constanța Cum a reușit o comunitate să aducă *Fiecare copil în școală*

De obicei, numărul total de copii înscriși la școală la începutul lunii septembrie, se diminuează treptat pe parcursul anului. Unii se mută la alte școli, alții, în special cei săraci, frecventează rar sau abandonează. În satul Castelu s-a întâmplat exact invers.

Pe 14 septembrie 2009 erau 32 de copii înscriși la clasa I și 120 la grădiniță. În luna iunie 2010, 46 de copii au terminat clasa I și 180 mergeau la grădiniță.

Aproximativ 20% din cei 5000 de locuitori ai comunei Castelu, județul Constanța, trăiesc sub pragul de sărăcie. Familiile cele mai sărace locuiesc pe străzile Garoafelor, Sălciilor și la Fermă. În cele 60 de locuințe din zonă trăiesc în jur de 350 de oameni. Marea majoritate dintre ei nu au acces la utilități publice, iar străzile sunt abia niște drumuri de pământ bătătorite. Pentru gătit și igienă personală, oamenii iau apă dintr-un canal de drenaj aflat în apropiere.

Majoritatea familiilor care trăiesc pe străzile Garoafelor și Sălciilor se consideră turci, dar atât comunitatea turcă din localitate, cât și românii îi consideră „țigani”. Adulții vorbesc în comunitate un dialect al limbii turce. În consecință, când merg la școală, mulți dintre copiii lor nu înțeleg limba română. Fiind săraci, fie încep școala la o vârstă prea înaintată, fie nu merg deloc, fie frecventează sporadic. Aceia care se înscriu la școală sunt de regulă nepregătiți și nu pot recupera, având performanțe slabe sau abandonând în cele din urmă școala, adesea după numai patru sau cinci clase.

Antoneta Prodan, directorul școlii din Castelu, era conștientă de faptul că acei copii care beneficiază de educație preșcolară de calitate au rezultate mai bune la școală decât colegii lor de generație care iau prima dată contact cu mediul școlar abia la vârsta de șapte, opt sau chiar nouă ani. Știa, de asemenea, că mulți dintre copiii cei mai săraci din localitate nu mergeau la grădiniță, începeau școala la vârste prea înaintate, aveau frecvență redusă și renunțau la școală înainte de a ajunge la clasa a V-a. În același timp, Mariana Mușat, directorul grădiniței, încuraja familiile sărace să își trimită copiii la grădiniță, dar cu rezultate limitate.

Comunitatea din Castelu nu avea resursele umane, financiare sau conceptuale pentru a rezolva singură această problemă complexă. După ce doamna Prodan a văzut anunțurile campaniei *Școala te face mare* la televizor în vara anului 2009, a apelat la Asociația Ovidiu Rom (OvR) pentru a identifica soluția. Maria Gheorghiu, director executiv, a vizitat școala și comunitatea din Castelu la sfârșitul lunii august, pentru a evalua în ce mod metodologia în patru pași se putea aplica în sprijinul copiilor din comunitate.

Metodologia OvR în patru pași pentru a aduce Fiecare Copil în Școală

I. Intervenția la nivelul comunității

În urma mai multor vizite la fața locului, în care a discutat cu diferite persoane-cheie, printre care și părinți locuind pe străzile Garoafelor și Sălciilor, Maria Gheorghiu a facilitat realizarea unui parteneriat public-privat între școală, grădiniță, autoritățile locale, un ONG local – Fundația Porți Deschise – și Inspectoratul Școlar Județean Constanța. La prima întâlnire s-a format un Grup de acțiune locală, cuprinzând directorii școlii și grădiniței din Castelu, primarul comunei, șeful secției de poliție locală, asistenta socială, un membru al Consiliului local, un reprezentant al comunității și reprezentanți ai celor două religii dominante în zonă: preotul ortodox și imamul. După mai multe discuții despre problemele și soluțiile propuse de OvR, Grupul de acțiune locală a decis să își asume responsabilitatea pentru eliminarea decalajului educațional în curs de agravare dintre copiii romi-turci și ceilalți copii din comună prin demararea proiectului de interes public local *Fiecare Copil în Școală – Castelu*.

În septembrie 2009, alături de Grupul de acțiune locală și cu sprijinul activ al Fundației Porți Deschise, OvR a desfășurat o campanie de recrutare, pentru înscrierea la școală a tuturor copiilor în vârstă de peste 7 ani care mai puteau fi înscriși la clasa I. Membrii Grupului de acțiune locală au mers din ușă în ușă pentru a-i încuraja pe părinți să își trimită copiii la grădiniță, iar pe cei care împliniseră 6 la școală. Elisabeta Kubassek, de la Fundația Porți Deschise, a mers prin comunitate cu un megafon, anunțând și asigurând părinții că porțile școlii sunt larg deschise „Copiii dumneavoastră au dreptul la educație. Educația este gratuită. Vă putem ajuta cu hainele, încălțăminte și rechizitele de care aveți nevoie.”

Primii copii au început să vină la școală de a doua zi, dar înmatricularea efectivă s-a dovedit un proces anevoios, care s-a întins pe durata întregului an școlar. În cele din urmă, s-au conturat două soluții:

Acțiunea imediată

Ca urmare a campaniei de recrutare, copiii cu vârste între 6 și 9 ani care nu mergeau la școală au fost identificați și încriși în clasa I. Aceasta a determinat formarea unei noi clase I, cu 19 elevi, alături de celelalte două clase I care existau deja. Din lipsă de spațiu, cele trei clase I au învățat cu rândul câteva luni în clădirea reamenajată a unei foste benzinării aflate peste drum de școală. Nu a fost o soluție perfectă, dar copiii s-au simțit bine și în acest fel au mers cu toții la școală.

În septembrie 2009, administrația locală a oferit îmbrăcăminte și încălțăminte pentru cei 19 elevi noi și alți 14 elevi din celelalte clase I provenind din familii foarte sărace. OvR a plătit salariul noii învățătoare în luna octombrie. Din noiembrie, Inspectoratul Școlar Județean a putut aloca fonduri pentru postul normat. În ianuarie 2010, Grupul de acțiune locală și echipa școlii au inaugurat Centrul de Resurse Caleidoscop, și alte două săli de clasă într-o clădire nouă – a cărei construcție, începută în anul anterior, nu fusese finalizată mai devreme din lipsă de fonduri. Finanțat de compania Carrefour¹ și amenajat de OvR, Caleidoscop și-a deschis porțile pe 29 ianuarie, oferind copiilor și adulților un mediu de învățare modern și atractiv. Tot aici a demarat și programul de teme pentru copiii săraci, finanțat de OvR și implementat de noua învățătoare de la clasa I.

Soluții strategice

În luna ianuarie, când problema spațiului pentru noua clasă I s-a rezolvat, Grupul de acțiune locală și-a centrat atenția asupra copiilor de vârstă preșcolară care locuiau pe străzile Garoafelor, Sălciilor și la Fermă. Având în vedere numărul mare de copii, directoarea a cerut sprijinul unuia dintre consilierii locali, Sebaidin Salim, care urmasa în 2007 cursul de formare ca mediator școlar organizat de Ministerul Educației, dar nu fusese angajat pe acest post. Lucrând împreună, domnul Salim și OvR au identificat alți 80 de copii cu vârste între 3 și 10 ani pe care i-au înscris la grădiniță și i-au încurajat să frecventeze zilnic, nu doar sporadic. Cu sprijinul finanțării oferite de Carrefour, OvR a putut plăti

¹ Carrefour a „adoptat” școala din Castelu. Pentru mai multe detalii, vezi „Adoptă o școală”, p.3.

salariul domnului Salim în perioada aprilie – august 2010, cu promisiunea autorităților locale ca din septembrie 2010 acesta să fie inclus în bugetul local. De asemenea, OvR a oferit rechizite tuturor celor 80 de copii preșcolari recrutați.

II. Măsurile educaționale

Formarea cadrelor didactice

Pentru a pregăti cadrele didactice să lucreze cu un număr atât de mare de copii fără nici o experiență școlară anterioară și cu bariere lingvistice atât de mari, OvR a organizat patru ateliere de pregătire. Formarea oferită de OvR se concentrează pe aplicarea la clasă a noilor teorii ale învățării. Cadrele didactice sunt de asemenea pregătite să lucreze cu pachetele educaționale OvR, a căror piesă de rezistență este o carte-caiet de 48 de pagini color, *Comoara din Orașul celor opt oglinzi*, structurată pe mai multe planuri: carte de poveste, caiet de exerciții de scriere, culegere de aplicații și jurnal de învățare.

Drumul spre grădiniță

OvR a ajutat cadrele didactice de la școala din Castelu să implementeze modulul „Șotron”, destinat familiarizării copiilor și părinților care nu au fost la rândul lor niciodată la grădiniță atât cu beneficiile, cât și cu rigorile zilnice ale educației timpurii. Șotron înseamnă o serie de activități care includ: un tur ghidat al grădiniței, pentru copii și familia lor, cursuri de grădiniță oferite o dată pe săptămână, și înscrierea pe parcursul anului școlar pentru a facilita integrarea imediată a copiilor identificați.

Programul școală-după-școală

Sesiunile zilnice cu durata de două ore reunesc 30 de elevi de clasa I (cei 19 recrutați după începutul școlii și alți 11 identificați de învățătoare ca având nevoie de ajutor suplimentar). Acestea oferă copiilor cu dificultăți de învățare posibilitatea de a-și face temele într-un mediu potrivit pentru studiu și atractiv, de a beneficia de ajutorul suplimentar de care au nevoie și de a primi un supliment nutritiv – oferit de Carrefour.

Atelierele de Vară

Atelierele de Vară au rolul de a ajuta copiii

dezavantajați să se pregătească pentru grădiniță și școală, ajutându-i în același timp și pe părinții lor să se familiarizeze cu mediul școlar. Anul acesta, șase grupe de copii din Castelu cu vârste între 3 și 14 ani vor participa la aceste ateliere cu durata de două săptămâni. OvR oferă materialele educaționale iar Asociația Speranța, un ONG local nou înființat, asigură gustările. Pe parcursul atelierelor sunt introduse și consolidate competențele de bază în comunicare și gândire.

III. Implicarea și sprijinirea familiilor

Poate cel mai important factor în aducerea fiecărui copil din Castelu la grădiniță sau școală a fost atitudinea primitoare a directorilor celor două instituții. Acestea au sprijinit activ familiile sărace prin sprijin acordat la înscriere, atitudine primitoare și asigurarea necesarului de îmbrăcăminte și încălțăminte.

Stimulente pentru îmbunătățirea frecvenței

OvR a stimulat părinții săraci să își trimită copiii la școală zilnic prin oferirea de tichete sociale în valoare de 50 de lei lunar pentru prezența 100% la orele de curs. În toate comunitățile în care OvR a implementat această strategie, frecvența școlară a copiilor a crescut foarte mult. OvR a inițiat programul în octombrie 2009, cu 30 de familii beneficiare. Criteriile de selecție au fost venitul pe membru de familie, care trebuia să se situeze sub pragul de sărăcie, situația locativă și nivelul de educație al părinților. Înainte de includerea în program, fiecare familie identificată a fost vizitată de un reprezentant al OvR și de mediatorul școlar. După identificarea tuturor beneficiarilor programului de tichete sociale s-a organizat o întâlnire pentru le explica modalitatea de colaborare.

- Copiii trebuie să aibă o frecvență de 100%, cu excepția cazurilor în care sunt bolnavi, cu condiția informării cadrului didactic și aducerii certificatului medical, trebuie să obțină calificative satisfăcătoare la școală și aprecieri pozitive referitoare la comportament
- Pentru a primi tichetele sociale, părinții elevilor de clasa I trebuie să participe la

întâlnirile lunare cu părinții. Dacă lipsește, părintele trebuie să aștepte întâlnirea din luna următoare pentru a le primi. Pentru a evidenția importanța rezultatelor școlare și nu numai a simplei prezențe, părinții copiilor cu rezultate foarte bune primesc în plus 50 de lei lunar începând cu semestrul al II-lea.

Rechizite, uniforme și gustări

Din bugetul local, primăria a distribuit îmbrăcăminte și încălțăminte pentru fiecare copil din grupul-țintă iar Carrefour a asigurat gustări pentru copiii care au participat la programul școală-după-școală.

Sănătatea

Prima copilărie este cea mai bună vârstă pentru depistarea problemelor legate de sănătate, dantură, vedere sau vorbire, pentru că acum pot fi tratate pentru a preveni transformarea lor în deficiențe permanente. O componentă esențială a metodologiei OvR este asigurarea accesului la asistență medicală specializată pentru toți copiii pe care îi recrutăm pentru școală.

Copiii proveniți din familii sărace prezintă riscuri mai mari de a avea probleme de sănătate, și de aceea de a lipsi de la școală din cauza unor probleme minore de sănătate. La examinarea copiilor nou recrutați, asistenta medicală a descoperit că mulți dintre ei aveau păduchi. Aceasta este o problemă frecvent întâlnită acolo unde nu există apă curentă, și afectează frecvența școlară și contribuie la marginalizarea copiilor în cauză de către colegii lor, fără a mai menționa reacția cadrelor didactice și a părinților celorlalți copii din clasă. Mediatorul școlar a obținut câteva flacoane de soluție pentru tratarea pediculozei de la Fundația Porți Deschise și de la Direcția Județeană de Sănătate Publică din Constanța, dar aceasta a soluționat doar temporar problema. Lipsa unei intervenții strategice din partea Direcției Județene de Sănătate publică și a medicului local a fost extrem de dezamăgitoare, și a lăsat problema nerezolvată până când Carrefour s-a oferit să cofinanțeze alături de consiliul local costurile amenajării unei surse de apă pentru locuitorii de pe strada Garoafelor.

IV. Sensibilizarea opiniei publice

Educarea părinților

La începutul proiectului, OvR și Fundația Porți Deschise au distribuit calendare școlare părinților, mergând din ușă în ușă și invitându-i personal la întâlnirea organizată la școală. Au fost necesare mai multe astfel de întâlniri, pentru a da posibilitatea cât mai multor părinți să participe. În cele din urmă, în jur de 30 de părinți au participat la sesiuni conduse de directoarea școlii și asistenta socială din comună, în care au fost explicate proiectul și procedurile. De asemenea, au fost explicate dreptul de bază al copilului de a beneficia de educație și obligația părinților de a-și trimite copiii la școală. În noiembrie 2009, Antena 3 a realizat un material documentar dedicat problemei copiilor și adulților care nu merg sau nu au mers la școală, prezentând felul în care comunitatea locală din Castelu se implică în asigurarea accesului la educație pentru copiii săraci.

„Adoptă o școală”

La balul de caritate de Halloween 2009, a fost lansat programul „Adoptă o școală”, pentru a încuraja companiile să investească bugetele de responsabilitate socială corporatistă în programe care prevăd măsuri pentru educarea generațiilor viitoare. Cu acea ocazie, Carrefour, prima companie care a adoptat o școală, a selectat-o pe cea din Castelu, datorită prezenței sale în județul Constanța. Donația Carrefour în valoare de 10.000 de euro a acoperit costurile echipării Centrului de Resurse, ale întâlnirilor cu părinții, ale programului de școală-după-școală și ale atelierelor de vară pentru copii. Tichetele sociale au fost plătite de OvR din fonduri colectate la Balul de caritate de Halloween. O plăcuță a fost dezvelită la intrarea în școală pentru a marca acest parteneriat pentru educație.

Rezultatele primului an

- Rata de înscriere în clasa I a crescut de la 64% la aproape 100%
- 14 din cei 19 copii recrutați pentru clasa I în toamna anului 2009 au trecut în vara 2010 în clasa a II-a
- 28 din cei 30 de copii ai căror familii au primit tichete soiale au avut frecvență școlară 100%

- **80 de copii** preșcolari au început sau au revenit la grădiniță
- Părinții săraci și-au schimbat percepția asupra „vârstei de începere a școlii” de la 8 sau 9 ani la 3 sau 4!
- OvR și-a rafinat Metodologia în 4 Pași, transformând-o într-un plan de acțiune locală care poate fi extins la scară națională

Acest program a adus pentru prima dată la școală și la grădiniță 63 de copii aflați în situație de risc și a îmbunătățit frecvența școlară a altor 45. Costul de implementare în primul an s-a ridicat la 228 de euro

pe copil. Prin comparație, un raport din 2010 al Băncii Mondiale arată că România pierde anual aproape un miliard de euro în productivitate și taxe neplătite de populația needucată și necalificată care nu se poate angaja.

Obiective pentru anul școlar 2010 – 2011

Pentru că succesul școlar depinde în atât de mare măsură de o educație timpurie de calitate, OvR și Grupul de acțiune locală se concentrează pe înscrierea la grădiniță a tuturor copiilor din Castelu cu vârste cuprinse între 3 și 6 ani.

Costuri directe până la 31 august 2010:

OvR	€13,000	Tichete sociale, cheltuieli de deplasare, formare, caiete de exerciții
Consiliul local:	€1,500	Îmbrăcăminte și încălțăminte
Carrefour:	€10,000	Echiparea centrului de resurse, gustări, salariile învățătoarei și mediatorului școlar, seturile pentru atelierile de vară
Total	€24,500	<i>Notă: OvR, Consiliul local și Fundația Porți Deschise au contribuit de asemenea cu timpul angajaților și resurse organizaționale care nu au fost incluse în calculația costurilor.</i>